

ผลบังคับตามกฎหมายในการดำเนินคดีทนายความที่กระทำผิด มรรยาททนายความ

Legal Enforcement for the Breaches of Lawyers' Professional Ethics Committed by Lawyers.¹

เกรียงไกร กาญจนคูหา*

บทคัดย่อ

ดุษฎีนิพนธ์ เรื่องผลบังคับของกฎหมายในการดำเนินคดีทนายความที่กระทำผิดมรรยาททนายความ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พระราชบัญญัติสภาทนายความ พ.ศ.2528 ข้อบังคับว่าด้วยการประชุมคณะกรรมการมรรยาททนายความ พ.ศ.2535 ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาตัดสินมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการอุทธรณ์คำสั่งคดีมรรยาททนายความ พ.ศ.2546 โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักเกณฑ์ ข้อบังคับและมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษทนายความที่กระทำผิดมรรยาททนายความ ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายของไทยและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ แล้วเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายไทย ที่เกี่ยวข้องกับการการดำเนินกระบวนการสอบสวนและการลงโทษทนายความที่กระทำความผิดมรรยาททนายความ เพื่อสร้างมาตรฐานการประกอบอาชีพทนายความรักษาไว้ซึ่งเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีแห่งทนายความ ในฐานะที่อาชีพทนายความเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในอำนาจตุลาการที่อำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน การดำเนินการในภาคสนามได้ศึกษาความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบ

เฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ทนายความประชาชนผู้ได้รับความเสียหายจากการทำผิดมรรยาททนายความ คณะกรรมการมรรยาททนายความ ผู้บริหารสภาทนายความ อัยการ นักกฎหมายและนักวิชาการ รวมทั้งผู้พิพากษาศาลปกครองและศาลยุติธรรม จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แล้วได้นำประเด็น ที่ได้จากภาคสนามเข้าสู่กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งกล่าวอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ซ้ำซ้อนกับกลุ่มเดิม เพื่อศึกษามุมมองให้ครบถ้วนรอบด้าน ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย พบว่า

1. มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษทนายความที่กระทำผิดมรรยาททนายความสภาทนายความ ได้ออกข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการการประชุมคณะกรรมการมรรยาททนายความ พ.ศ. 2535 ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาตัดสินมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยอุทธรณ์คำสั่งคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายในสำหรับดำเนินกระบวนการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับมรรยาท

¹ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตมหาวิทาลัยเวสเทิร์น ปีการศึกษา 2558

*นักศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทาลัยเวสเทิร์น

ทนายความโดยมีการพิจารณาโทษ 3 สถาน ภาคทัณฑ์ ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินสามปีหรือลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ ในกรณีประพฤติดมรรยาททนายความเล็กน้อยและเป็นครั้งแรก ถ้าผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามมาตรา 66 มาตรา 67 หรือ มาตรา 68 แล้วแต่กรณีเห็นว่าเหตุ อันควรงดโทษ จะงดโทษให้โดยว่ากล่าวตักเตือนหรือให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้

2. ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษทนายความที่กระทำความผิดมรรยาททนายความ รวมทั้งการอุทธรณ์ให้มีการทบทวนแก้ไขข้อบังคับของกฎหมาย ในการดำเนินคดีมรรยาททนายความ เพื่อให้เป็นปัจจุบัน ทันต่อสภาพปัญหา และสถานการณ์สภาพการบังคับใช้ข้อบังคับมรรยาททนายความทั้ง 5 ด้านคืออยู่แล้ว การลงโทษไม่ต้องแก้ไข แต่ควรเน้นในเรื่องจรรยาบรรณในวิชาชีพของทนายความต้องให้อยู่ในระเบียบกฎกติกาและมรรยาททนายความอย่างเคร่งครัด การเริ่มคดีมรรยาททนายความสภาทนายความควรเริ่มคดีได้เอง เพราะเป็นองค์การควบคุมความประพฤติของทนายความ การพิจารณาคดีมรรยาททนายความในขั้นตอนการสอบสวนควรใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดี ระยะเวลาในการสอบสวน ควรใช้ระยะเวลา 90 วัน เนื่องจากต้องรอพยาน เอกสารหลักฐานและเป็นการให้โอกาสแก่ คู่ความ และคณะกรรมการสอบสวนได้พิจารณาเพื่อให้ได้ความจริง การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองของสภาทนายความ ควรอุทธรณ์ต่อเนติบัณฑิตยสภา ในฐานะองค์กรสูงสุดในการควบคุมการประกอบอาชีพกฎหมาย ระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลา 30 วัน จะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การสิ้นสุดของคดีที่ฟ้องร้องต่อศาลปกครอง ยังคงให้สิ้นสุดในชั้นศาลปกครองสูงสุด เพื่อให้มีการกั้นกรองและพิจารณาอย่างรอบด้าน

3. ปัญหาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายมรรยาททนายความของประเทศไทยและต่างประเทศ มาตรการทางกฎหมายของแต่ละประเทศมีความใกล้เคียง

กัน โทษภาคทัณฑ์ของประเทศไทยจะเป็นการตักเตือนอย่างเป็นทางการ ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นโทษตักเตือนแบบไม่เป็นทางการ ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ไม่ปรากฏรายละเอียดว่าเป็นการตักเตือนในลักษณะใด ส่วนมาตรการห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกิน 3 ปี ประเทศที่มีมาตรการเหมือนกับประเทศไทย คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์มีกำหนดระยะเวลา 5 ปี และสหรัฐอเมริกาไม่กำหนดระยะเวลา ในส่วนของมาตรการลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความนั้น ทนายความผู้ถูกลบชื่อสามารถขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตว่าความได้ หลังจากผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันที่ถูกลบชื่อ ประเทศที่มีมาตรการใกล้เคียงกับของไทย คือ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมนี และอังกฤษ ส่วนประเทศที่มีมาตรการแตกต่างกันคือ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส ทนายความผู้ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนไม่สามารถกลับมาสู่วิชาชีพได้อีก

4. การนำกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความที่เหมาะสมมาปรับปรุงใช้กับกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การอุทธรณ์คดีมรรยาททนายความให้อุทธรณ์ต่อเนติบัณฑิตยสภา และเสนอให้มีการเพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากตัวแทนบุคคลภายนอกให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ การจัดสรรงบประมาณของรัฐให้กับสภาทนายความให้เพียงพอต่อการช่วยเหลือประชาชน เนติบัณฑิตยสภาเป็นศูนย์กลางทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์กลางที่เป็นโครงสร้างในการสอบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับความผิดของทนายความ สภาทนายความต้องมีความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมายปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัติทนายความและข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความให้สามารถบังคับใช้ได้จริงจัง เป็นปัจจุบันและทันต่อสถานการณ์คณะกรรมการมรรยาททนาย ควรทำงานเรื่องมรรยาท

ทนายความเป็นหลัก การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับ ทนายความที่ทำผิดมรรยาททนายความให้มีความสมบูรณ์ การสร้างระบบการติดตามตรวจสอบองค์กรทั้งภายในและ ภายนอกให้มีความเข้มแข็ง การสร้างระบบให้ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมกับการตรวจสอบ จัดให้มีการสัมมนาให้ความ รู้เกี่ยวกับมรรยาททนายความ รวมถึงการอบรมวิชาชีพพร วจ์ให้มีความรู้เกี่ยวกับด้านจริยธรรมและข้อบังคับว่าด้วยมรรยาท ทนายความให้มากขึ้น จัดตั้งเป็นคณะกรรมการมรรยาท ทนายความแห่งชาติกำกับ ดูแลมรรยาททนายความ เนติบัณฑิตยสภาควรมีการวางมาตรฐานกลางเพื่อรองรับ มาตรฐานวิชาชีพกฎหมาย และควรมีประมวลจริยธรรมที่ เป็นมาตรฐานกลาง และต้องปรับปรุงและพัฒนามาตรฐาน จริยธรรมของวิชาชีพทางกฎหมายในกรอบเดียวกับนานา อารยประเทศ

คำสำคัญ : ผลบังคับ, กฎหมาย, ทนายความ, มรรยาท ทนายความ

Abstract

The coverage of this thesis ranges from legal enforcement in the cases of breaches of lawyers' professional ethics committed by lawyers under Lawyers' Society Act B.E.2528, Regulations on Conferences of the Commission of Lawyer's Professional Ethics B.E.2535, Lawyers' Society's Regulations on Procedures of Cases regarding Lawyers' Professional Ethics B.E.2546 and Lawyers' Society's Regulations on Appeals Regarding Cases of Lawyer's Professional Ethics B.E.2546.

The purpose of the thesis is to study conception, theories, principles, regulations and legal measures to punish the lawyers who commit

the professional ethics by means of researching the cases both in Thailand and abroad in the aspect of laws and facts in order to propose improvement of the Thai laws concerning with the punishment conducted for those committing the breaches of lawyers' professional ethics. This consequently leads to establishment of the standards for legal profession especially that of lawyers, ultimately enhancing the legal mechanism to uphold justice in society as a whole.

Field research is conducted in the manner of Purposive Sampling; those sampled are lawyers, people damaged from breaches of lawyers' professional ethics, Commission on Lawyers' Professional Ethics, the executives of the Lawyers' Society, general attorneys, law academics including judges from both courts of justice and administrative courts; all these count as the number of 70 persons. Deployed as the main tool for research, in-depth interview brings about the findings that are brought into a Focus Group - another group different from the one interviewed; this facilitates an all-round perspective. The statics used for analysis of information is percentage.

The findings are as follows:

1. Deemed as the domestic regulations, legal measures for punishment of the lawyers committing the breaches of lawyers' code of conduct are enshrined in the Regulations on Procedures of Cases regarding Lawyers' Professional Ethics B.E.2546, issued by the Lawyers' Society, Lawyers' Society's Regulations on Appeals Regarding Cases of Lawyer's

Professional Ethics B.E.2546 and Regulations on Conferences of the Commission of Lawyer's Professional Ethics B.E.2535 fall into three categories, namely, probation, no license for legal practice up to three years or resignation of the registration; for minor offences or the first time committing the breach, the authorized body shall grant the punishment as provided under Sections 66 - 68 if any; and in case there is a cause for reduction of punishment; instead, the penalty can be waived and instruction for correction or probation in writing shall be operated.

2. By deliberation of the laws and facts relevant to appeals of reviewing correction of legal orders with the purpose of updating the regulations to catch up with the surroundings in a modern sense, it is found out that legal enforcement through five aspects are effective. Indeed, punishment measures are good and not in the condition of improvement; however, observance of the regulations regarding the professional ethics should be more strictly upheld. Initiating a procedure concerning the professional ethics should be directly conducted by the Lawyers' Society since it is a body whose authority is to regulate the conduct of lawyers. A trial should be in the form of inquisition with a ninety days' term of investigation due to wait of evidence from courts which in turn bestows the Investigating Commission and the parties to the dispute opportunities to deliberate all the facts to determine the truth. The Lawyers' Society's appeals of administrative orders should be undertaken through the Thai Bar under the Royal Patronage -

a highest body in regulating the conduct with a thirty days' term of appeal which allows enough time for gathering evidence efficiently. Lawsuits filed at the Administrative Court should be finalized at the last stage at the Supreme Administrative Court for the sake of thorough deliberation.

3. As to an analysis of the comparison of the professional ethics of Thailand and that of other countries, it is apparently found out that most countries, more or less, share the resemblance in the legal measures. For instance, Thailand's warning is of formality while that of the US informality. In France, Germany, UK and Singapore do there exist no instruction of any kind. However, France shares the measures of prohibition of practicing as a lawyer for three years with Thailand. Singapore has five years' prohibition of the same kind; whilst, USA has no limitation of the years of prohibition. In relation to taking out the name from the registration, Thailand has the stipulation that the lawyer whose name has been deleted from the registration can reapply for registration after five years' time has passed since the day of deletion. This similarity can be, save little difference, found in Singapore, Germany and UK; but, for USA and France, the lawyer whose name has been deleted from the registration can never reapply for registration.

4. It is advisable to enact the law with appropriate procedures of the cases concerning the professional ethics. Appeals of the cases should be conducted before the Thai Bar and it is recommended there should be more qualified

personnel outside the Thai Bar into trials. Moreover, application of the governmental budget should be managed in the way that goes in harmony with people's need. The Thai Bar should be the centre of initial investigation of the facts relevant to the breach. To make the laws effectively in force, the Lawyers' Society should be more vigilant and strict to enforce the laws; additionally, there should be enactment of a newly revised, effective and up-to-date acts and regulations related to lawyers and the code of conduct. To make it more feasible, the job description of Commission of Lawyers' Professional Ethics should essentially cover the affairs concerned with lawyers' professional ethics. Considered as practical, database of the cases of breaches committed by lawyers is also advisable; and to follow up the cases, an examining system should be constituted - both inwardly and outwardly. People in general must be encouraged to participate in investigation and examining; therefore, there should be seminars to educate the attendees. Not in the least is that more emphasis on ethics and code of conduct should be put into the legal professional course. If possible, there must be The National Commission on Lawyers' Professional Ethics in order to regulate lawyers' ethics directly. The Thai Bar can take a crucial role in establishment of a central standard for legal professions and lend support to internalized codification of ethics for lawyers.

Keywords : Legal Enforcement, Laws, Lawyers, Lawyers' Professional Ethics

บทนำ

เมื่อพิจารณากระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ ซึ่งกำหนดให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายหรือทนายความเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นเรื่องกล่าวหาทนายความตามมาตรา 64 ว่าประพฤติผิดมรรยาททนายความ โดยทำคำกล่าวหาเป็นหนังสือยื่นต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความ เมื่อได้รับคำกล่าวหาหรือเมื่อได้รับแจ้งจากศาล หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวน ให้คณะกรรมการมรรยาททนายความแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อทำการสอบสวน เมื่อทำการสอบสวนเสร็จแล้วให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความเพื่อพิจารณาคดีสั่งการ ซึ่งอาจสั่งจำหน่ายคดี ยกคำกล่าวหาหรือสั่งลงโทษหรือดำเนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เมื่อคณะกรรมการมรรยาททนายความได้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความส่งสำนวนคดีไปยังนายสภาทนายความเพื่อพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการสภาทนายความมีอำนาจที่จะพิจารณาลงโทษตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความหรือจะสั่งแก้หรือกลับหรือลงโทษหรือดำเนินการกับทนายความผู้ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร คำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความที่ยื่นตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความให้เป็นที่สุดจะอุทธรณ์ไม่ได้ แต่ทนายความซึ่งถูกลงโทษอาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษแห่ง สภานายทนายความ สั่งของสภานายกพิเศษแห่ง สภานายทนายความให้เป็นที่สุด

เมื่อพิจารณาบทลงโทษของผู้กระทำมรรยาททนายความข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เสียหาย ในคดีมรรยาททนายความแทบจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาคดีเลย (อนรรักษ์ ศรีทองสุข, 2556 : 3) อีกทั้งคณะกรรมการสอบสวนและคณะกรรมการมรรยาททนายความ มีแต่บุคคลที่เป็นทนายความเท่านั้นที่ทำหน้าที่สอบสวน

และพิจารณาคดีจึงอาจมีปัญหาเรื่องความเป็นกลางของกระบวนการพิจารณาและในกรณีนี้ที่คณะกรรมการสหภาพนายความมีคำสั่งยื่นตามคำสั่งของคณะกรรมการสหภาพนายความที่ให้จำหน่ายคดีหรือยกคำกล่าวหาให้เป็นที่สุด ผู้เสียหายจะอุทธรณ์คดีไม่ได้ ซึ่งเป็นการปิดโอกาสของผู้เสียหายในการต่อสู้คดี แตกต่างกับทนายความผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ในกรณีที่ทนายความถูกลงโทษในคดีมรรยาททนายความ สามารถอุทธรณ์คำสั่งต่อสหภาพพิเศษแห่งสหภาพนายความซึ่งได้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมให้วินิจฉัยได้ จึงเห็นได้ว่ามีความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้เสียหายและทนายความผู้ถูกกล่าวหาอย่างชัดเจน เพื่อให้ความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี และเพื่อมาตรการทางกฎหมายในการเริ่มต้นกระบวนการสอบสวนและลงโทษทนายความที่ทำผิด มีการไต่สวนความคำกล่าวหาเพื่อหาข้อเท็จจริง โดยผลของคำวินิจฉัยคดีนั้นย่อมกระทบกระเทือนต่อสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของทนายความผู้ถูกลงโทษ ผู้ทำการสอบสวนและพิจารณาคดีตลอดจนผู้มีอำนาจลงโทษจะต้องไม่เป็นผู้ที่มิผลประโยชน์เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสียในเรื่องที่ทำการสอบสวนและพิจารณาและจะต้องเปิดโอกาสให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหาได้ปกป้องสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของตนอย่างเต็มที่ รวมถึงตัวความหรือคู่ความผู้เสียหายจากการประกอบวิชาชีพทนายความสามารถอุทธรณ์คำตัดสินของคณะกรรมการมรรยาททนายความได้เช่นเดียวกับทนายความผู้ถูกกล่าวหา และควรให้บุคคลที่ 3 ที่คิดทนายความผู้ถูกกล่าวหาที่มีความผิดสามารถฟ้องร้องคดีได้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกต่อทั้งสองฝ่าย

ด้วยเหตุนี้การวิจัยในครั้งนี้ จึงได้ศึกษาผลบังคับของกฎหมายในการดำเนินคดีทนายความที่กระทำผิดมรรยาททนายความ รวมถึงศึกษากฎหมายมรรยาททนายความในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น สาธารณรัฐสิงคโปร์และสหพันธรัฐมาเลเซีย เพื่อเสนอ

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาและข้อบังคับสหภาพนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ เพื่อตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติทนาย พ.ศ. 2528 ที่ต้องควบคุมและยกระดับวิชาชีพทนายความของไทยให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักเกณฑ์ ข้อบังคับ และมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษทนายความที่กระทำผิดมรรยาททนายความ
2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษทนายความที่กระทำผิดมรรยาททนายความ รวมทั้งการอุทธรณ์
3. ศึกษาปัญหาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายมรรยาททนายความของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อให้สามารถนำกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความที่เหมาะสมมาปรับปรุงใช้กับกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สมมติฐานการวิจัย

เนื่องจากองค์กรวิชาชีพทนายความเป็นองค์กรนิติบุคคลที่มีขนาดใหญ่ ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความย่อมมีพื้นฐานทางอุปนิสัยและกระบวนการทางความคิดที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะอยู่ภายใต้ข้อบังคับเดียวกันตามพระราชบัญญัติทนาย พ.ศ. 2528 แต่การกระผิดวินัยมักมีให้เห็นและเกิดขึ้นอยู่เสมอเช่นเดียวกับวิชาชีพอื่น ในทางปฏิบัติแม้พระราชบัญญัติทนายความจะกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดทางวินัยไว้ชัดเจนตามมาตรา 52 (1) ภาคทัณฑ์ (2) ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกิน 3 ปี หรือ (3) ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ แต่ก็ยังไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเด็ดขาดถาวร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีมรยาทนายความ 7 กลุ่ม คือ ทนายความ, ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายจากการทำผิดมรยาทนายความ, คณะกรรมการมรยาทนายความผู้บริหารสภาทนายความ อัยการ นักกฎหมายและนักวิชาการ ผู้พิพากษาและศาลปกครอง

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ทำการคัดเลือกประชากรด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรทั้งหมด 7 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 70 คน และกลุ่มตัวอย่างในการประชุมเฉพาะกลุ่ม (Focus Group) จำนวน 7 คน

ผลการวิจัย

1. มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษทนายความที่กระทำผิดมรยาทนายความ สภานายความได้ออกข้อบังคับสภานายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาทนายความ พ.ศ. 2546 ข้อบังคับสภานายความว่าด้วยการอุทธรณ์คำสั่งคดีมรยาทนายความ พ.ศ. 2546 และข้อบังคับว่าด้วยการประชุมคณะกรรมการมรยาทนายความ พ.ศ. 2535 เป็นกฎระเบียบภายในสำหรับดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับมรยาทนายความ โดยมีการพิจารณาโทษ 3 สถาน ภาคทัณฑ์ ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินสามปี หรือลบบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ ในกรณีประพฤติผิดมรยาทนายความเล็กน้อยและเป็นครั้งแรก ถ้าผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามมาตรา 66 มาตรา 67 หรือ มาตรา 68 แล้วแต่กรณีเห็นว่าเหตุอันควรงดโทษ จะงดโทษให้โดยวักกล่าวตักเตือนหรือให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้

2. ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษทนายความที่กระทำผิดมรยาทนายความ รวมทั้งการอุทธรณ์ ให้มีการทบทวนแก้ไข

ข้อบังคับของกฎหมายในการดำเนินคดีมรยาทนายความเพื่อให้เป็นปัจจุบันและทันสมัย ทันต่อสภาพของปัญหาทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ สภาพการบังคับใช้ข้อบังคับมรยาทนายความทั้ง 5 ด้านดีอยู่แล้ว การลงโทษไม่เห็นควรต้องแก้ไข แต่ควรเน้นในเรื่องความประพฤติตนของทนายความต้องให้อยู่ในระเบียบ กฎ กติกาและมรยาทนายความ การเริ่มคดีมรยาทนายความสภาทนายความควรเริ่มได้เอง เพราะเป็นองค์กรควบคุมความประพฤติของทนายความ การพิจารณาคดีมรยาทนายความในขั้นตอนการสอบสวนควรใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดี ระยะเวลาในการสอบสวนใช้ระยะเวลา 90 วัน เนื่องจากต้องรอพยาน เอกสารหลักฐาน และเป็นกาให้โอกาสแก่คู่ความ และคณะกรรมการสอบสวนได้พิจารณาเพื่อให้ได้ความจริง การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองของสภานายความ ควรอุทธรณ์ต่อเนติบัณฑิตยสภาในฐานะองค์กรสูงสุดในการควบคุมการประกอบอาชีพ ระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลา 30 วัน จะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การสิ้นสุดของคดีที่ฟ้องร้องต่อศาลปกครองศาลปกครองชั้นสูง เพื่อให้มีการกลั่นกรองและพิจารณาอย่างรอบด้าน

3. ปัญหาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายมรยาทนายความของประเทศไทยและต่างประเทศ มาตรการทางกฎหมายของแต่ละประเทศมีความใกล้เคียงกัน โทษภาคทัณฑ์ ของประเทศไทยจะเป็นการตักเตือนอย่างเป็นทางการ ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นโทษตักเตือนแบบไม่เป็นทางการ ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศสสหพันธ์รัฐสาธารณรัฐเยอรมันนี้ ประเทศอังกฤษสาธารณรัฐสิงคโปร์ ไม่ปรากฏรายละเอียดว่าเป็นการตักเตือนในลักษณะใด ส่วนมาตรการห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกิน 3 ปี ประเทศที่มีมาตรการเหมือนกับไทย คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีกำหนดระยะเวลา 5 ปี และสหรัฐอเมริกาไม่กำหนดระยะเวลา ในส่วนของมาตรการลบบชื่อออกจาก

ทะเบียนนายความนั้น นายความผู้ถูกลบชื่อสามารถขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตว่าความได้ หลังจากผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันที่ถูกลบชื่อประเทศที่มีมาตรการใกล้เคียงกับของไทย คือ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมันนี และอังกฤษ ส่วนประเทศที่มีมาตรการแตกต่างกันคือ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส นายความผู้ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนไม่สามารถกลับเข้ามาสู่วิชาชีพได้อีก

4. การนำกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทนายความที่เหมาะสมมาปรับปรุงใช้กับกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การอุทธรณ์คดีมรรยาทนายความให้อุทธรณ์ต่อเนติบัณฑิตยสภา และเสนอให้มีการเพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากตัวแทนบุคลากรภายนอกมาทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ การจัดสรรงบประมาณของรัฐให้กับสภานายความให้เพียงพอต่อการช่วยเหลือประชาชน เนติบัณฑิตยสภาเป็นศูนย์กลางทำหน้าที่ในการสอบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับความผิดของนายความ สภานายความต้องมีความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมาย ปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัตินายความและข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาทนายความให้สามารถบังคับใช้ได้จริง เป็นปัจจุบัน และทันต่อสภาพการณ์ คณะกรรมการมรรยาทนายความทำงานเรื่องมรรยาทนายความเป็นหลัก การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับนายความที่ทำผิดมรรยาทนายความให้มีความสมบูรณ์ การสร้างระบบการติดตามตรวจสอบองค์กร ทั้งภายในและภายนอกให้มีความเข้มแข็ง การสร้างระบบให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการตรวจสอบ จัดให้มีการสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับมรรยาทนายความ รวมถึงการอบรมวิชาชีพควรจัดให้มีเนื้อหาด้านจริยธรรม และข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความให้มากขึ้น จัดตั้งเป็นคณะกรรมการมรรยาทนายความแห่งชาติ กำกับดูแลมรรยาทนายความ เนติบัณฑิตยสภาควรมีการวางมาตรฐานกลางเพื่อรองรับการมาตรฐานวิชาชีพกฎหมาย

และควรมีประมวลจริยธรรมที่เป็นมาตรฐานกลาง และต้องปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานจริยธรรมของวิชาชีพทางกฎหมายในกรอบเดียวกับนานาชาติประเทศ

การอภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าของกฎหมายในการดำเนินคดีทนายความที่กระทำผิดมรรยาทนายความ สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษนายความที่กระทำผิดมรรยาทนายความ สภานายความได้ออกข้อบังคับสภานายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546 ข้อบังคับสภานายความว่าด้วยการอุทธรณ์คำสั่งคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546 และข้อบังคับว่าด้วยการประชุมคณะกรรมการมรรยาทนายความ พ.ศ. 2535 เป็นกฎระเบียบภายในสำหรับดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับมรรยาทนายความ โดยมีการพิจารณาโทษ 3 สถาน ภาคทัณฑ์ ห้ามทำการเป็นนายความมีกำหนดไม่เกินสามปี หรือลบชื่อออกจากทะเบียนนายความ ในกรณีประพฤติผิดมรรยาทนายความเล็กน้อยและเป็นครั้งแรก ถ้าผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามมาตรา 66 มาตรา 67 หรือ มาตรา 68 แล้วแต่กรณีเห็นว่าเหตุอันควรงดโทษ จะงดโทษให้โดยกล่าวงดโทษเตือนหรือให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้ การถอนคำกล่าวหาจะเป็นเหตุระงับคดีต่อเมื่อคณะกรรมการมรรยาทนายความมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของผู้ที่มาประชุม อนุญาตให้ถอนเรื่อง (พระราชบัญญัตินายความ พ.ศ. 2528, มาตรา 64) การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ ให้สิทธิทนายความที่ถูกลงโทษทางจริยธรรมมีสิทธิอุทธรณ์ต่อสภานายความพิเศษ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม) ภายในสามสิบวันนับแต่วันรับทราบคำสั่ง (พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528, มาตรา 68) คำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตให้แจ้งให้ศาลทราบทั่วราชอาณาจักรและเนติบัณฑิตยสภาทราบ (พระราชบัญญัติ

ทนายความ พ.ศ. 2528, มาตรา 70) สอดคล้องกับการวิจัยของทิวาภรณ์ อ่อนพลู (2546 : 131) ได้ทำการศึกษาบทบาทของทนายความในคดีแพ่งและการควบคุมมรรยาททนายความ ผลการศึกษาพบว่า การประกอบวิชาชีพทนายความถูกควบคุม โดยสภาทนายความและข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพและการดำรงตนของทนายความ หากทนายความคนใดฝ่าฝืนข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ จะได้รับโทษทางวินัยตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 แม้ว่าจะมีมาตรการในการควบคุมการประกอบวิชาชีพทนายความข้างต้น แต่ยังพบว่ามีข้อบกพร่องอยู่เสมอโดยเฉพาะในเรื่องการละเว้นปฏิบัติหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในการดำเนินคดีของลูกค้า ทำให้เกิดความล่าช้าในคดีและอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อคดี การปฏิบัติหน้าที่บกพร่องของทนายความในเรื่องการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในคดีของลูกค้า ทำให้เกิดความล่าช้าและอาจทำให้อคติเสียหาย การประพฤติดันโดยไม่ซื่อสัตย์สุจริตต่อลูกค้า โดยการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองนอกเหนือจากที่ได้ตกลงไว้กับลูกค้า การฉ้อโกง การยกยอกการตรึงสินลูกค้าและการหน่วงเหนี่ยวเงินของลูกค้าที่ตนได้รับมาโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องไว้นานเกินเหตุโดยไม่ได้รับความยินยอมจากลูกค้า ทำให้ลูกค้าได้รับความเสียหาย ควรมีการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองลูกค้าหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย เพื่อเป็นการชดเชยความเสียหายจากการถูกทำลายเมตของทนายความ โดยสภาทนายความเป็นผู้ดำเนินคดีกับทนายความนั้นแทนลูกค้าหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุรักษ์ ศรีทองสุข (2555 : 104) ได้ทำการศึกษาปัญหาความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความของไทย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความยังมีปัญหาซึ่งก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมอยู่หลายประการ ได้แก่ ปัญหาความ

โปร่งใสและความเป็นกลางในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความที่ไม่มีบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในคณะกรรมการสอบสวนหรือคณะกรรมการมรรยาททนายความ มีแต่เพียงทนายความด้วยกันเท่านั้น จึงมีปัญหาในเรื่องความโปร่งใสและเป็นกลาง ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความที่ไม่มีการกำหนดระยะเวลาไว้อย่างชัดเจนในขั้นตอนการสอบสวนและการพิจารณาคดีของคณะกรรมการมรรยาททนายความ จนทำให้มีปัญหาเรื่องความล่าช้าของคดี ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดในคดีมรรยาททนายความ ที่มีปัญหาของสิทธิการอุทธรณ์ที่ไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันและการพิจารณาของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความที่อาจไม่เป็นธรรม และบทลงโทษคดีมรรยาททนายความที่มีค่อนข้างจำกัด

3. ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษทนายความ ที่กระทำผิดมรรยาททนายความ รวมทั้งการอุทธรณ์ ให้มีการทบทวนแก้ไขข้อบังคับของกฎหมายในการดำเนินคดีมรรยาททนายความ เพื่อให้เป็นปัจจุบันและทันสมัย ทันต่อสภาพของปัญหันทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ สภาพการบังคับใช้ข้อบังคับมรรยาททนายความทั้ง 5 ด้านดีอยู่แล้ว การลงโทษไม่เห็นควรต้องแก้ไข แต่ควรเน้นในเรื่องความประพฤติดันของทนายความต้องให้อยู่ในระเบียบ กฎ กติกาและมรรยาททนายความ ใช้หลักความยุติธรรมความเสมอภาค การเริ่มคดีมรรยาททนายความสภาทนายความควรเริ่มได้เอง เพราะเป็นองค์กรควบคุมความประพฤติของทนายความ ซึ่งถือเป็นความผิดที่ควรป้องกัน การพิจารณาคดีมรรยาททนายความในขั้นตอนการสอบสวนควรใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดี จะทำให้ได้ข้อเท็จจริงทั้งจากพยานบุคคลและพยานหลักฐานทางเอกสาร รวมถึงการให้โอกาสทนายความได้ชี้แจงข้อกล่าวหา อีกทั้งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติทางปกครอง เนื่องจากคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งทางปกครองและสภา

ทนายความใช้อำนาจปกครอง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ต่อทั้งสองฝ่ายระยะเวลาในการสอบสวนใช้ระยะเวลา 90 วัน เนื่องจากต้องรอฟยาน เอกสารหลักฐานจากศาล และเป็นกรให้โอกาสแก่คู่ความและคณะกรรมการสอบสวนได้พิจารณาเพื่อให้ได้ความจริง ทำให้มีเวลาในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้เพิ่มขึ้น การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองของสภาทนายความ ควรอุทธรณ์ต่อเนติบัณฑิตยสภาในฐานะองค์กรสูงสุดในการควบคุมการประกอบอาชีพทนายความเนื่องจากเป็นองค์กรนำเชื่อถือ ก่อตั้งขึ้นมาโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ทำหน้าที่ในการควบคุมการประกอบทนายความโดยตรง มีผู้มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งจะสามารถพิจารณาคดีได้ด้วยคามยุติธรรม ระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลา 30 วัน จะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งสามารถขยายระยะเวลาในการพิจารณาคดีได้ การสิ้นสุดของคดีที่ฟ้องร้องต่อศาลปกครองศาลปกครองชั้นสูง เพื่อให้มีการถ่วงดุลและพิจารณาอย่างรอบด้าน เป็นไปด้วยความรอบคอบและให้โอกาสแก่ทนายความผู้ถูกล่ามโซ่ได้สืบเสาะหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อแก้ข้อกล่าวหา เป็นการให้โอกาสเสนอข้อเท็จจริงตามขั้นตอนของกฎหมาย เพื่อให้มีเกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม สอดคล้องกับการวิจัยของอนุรักษ์ ศรีทองสุข (2555 : 104) ได้ทำการวิจัย ปัญหาความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความของไทย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความยังมีปัญหาซึ่งก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมอยู่หลายประการ ได้แก่ ปัญหาความโปร่งใสและความเป็นกลางในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความที่ไม่มีบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในคณะกรรมการสอบสวนหรือคณะกรรมการมรรยาททนายความ มีแต่เพียงทนายความด้วยกันเท่านั้น จึงมีปัญหาในเรื่องความโปร่งใสและเป็นกลาง ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ ที่ไม่มีกำหนดระยะเวลาไว้อย่าง

ชัดเจนในขั้นตอนการสอบสวนและการพิจารณาคดีของคณะกรรมการมรรยาททนายความ จนทำให้มีปัญหาเรื่องความล่าช้าของคดี ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดในคดีมรรยาททนายความ ที่มีปัญหาของสิทธิการอุทธรณ์ที่ไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันและการพิจารณาของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความที่อาจไม่เป็นธรรม และบทลงโทษคดีมรรยาททนายความที่มีค่อนข้างจำกัด

3. ปัญหาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายมรรยาททนายความของประเทศไทยและต่างประเทศ มาตรการทางกฎหมายของแต่ละประเทศมีความใกล้เคียงกัน โทษภาคทัณฑ์ ของประเทศไทยจะเป็นการตักเตือนอย่างเป็นทางการ กรณีไม่เคยทำผิดมรรยาททนายความมาก่อน หรือความผิดทางมรรยาทชนิดที่ไม่ร้ายแรง ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นโทษตักเตือนแบบไม่เป็นทางการ ส่วนของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมันนี้ ประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ไม่ปรากฏรายละเอียดว่าเป็น การตักเตือนในลักษณะใด ส่วนมาตรการห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกิน 3 ปี ประเทศที่มีมาตรการเหมือนกับไทย คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีกำหนดระยะเวลา 5 ปี และสหรัฐอเมริกาไม่กำหนดระยะเวลา ในส่วนของมาตรการลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความนั้น ทนายความผู้ถูกลบชื่อสามารถขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตว่าความได้ หลังจากผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันที่ถูกลบชื่อ ประเทศที่มีมาตรการใกล้เคียงกับของไทย คือ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมันนี้ และอังกฤษ ส่วนประเทศที่มีมาตรการแตกต่างกันคือ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส ทนายความผู้ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนไม่สามารถกลับเข้ามาสู่วิชาชีพได้อีก สอดคล้องกับการวิจัยของอัครินทร์ ลิ้มประเสริฐ (2551 : 98) ได้ทำการศึกษา การพัฒนามาตรฐานจรรยาบรรณของผู้ประกอบอาชีพทนายความ ผลการศึกษาว่า ปัญหาการละเมิดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความส่วน

ใหญ่เป็นการผิดมรรยาทต่อตัวความมากที่สุด และดูเหมือนเป็นความผิดมรรยาทที่ถูกพิจารณากำหนดโทษมากที่สุด ส่วนความผิดว่าด้วยมรรยาทนายความด้านอื่น ๆ ไม่ปรากฏ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นด้วยกับจรรยาบรรณหรือข้อบังคับของสภานายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529 เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยว่าควรเพิ่มมรรยาทนายความหรือจรรยาบรรณของทนายความในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านมรรยาทต่อศาลและในศาล มรรยาทต่อตัวความเป็นต้นสำหรับจรรยาบรรณของทนายความในต่างประเทศ อาทิ อังกฤษ สหรัฐอเมริกาและเยอรมัน นั้น ต่างมีบทบัญญัติในสาระสำคัญไม่แตกต่างกัน และจรรยาบรรณของทนายความประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และระบบประมวลกฎหมายในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

4. การนำกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทนายความที่เหมาะสมมาปรับปรุงใช้กับกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การบังคับใช้ข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาทนายความ และกฎหมายทนายความให้มีประสิทธิภาพ การอุทธรณ์คดีมรรยาทนายความให้อุทธรณ์ต่อเนติบัณฑิตยสภา และมีการเสนอให้มีการเพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากตัวแทนบุคคลภายนอกมาทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ การจัดสรรงบประมาณของรัฐให้กับสภานายความให้เพียงพอต่อการช่วยเหลือประชาชน การเผยแพร่ประมวลจริยธรรมวิชาชีพ การเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ เนติบัณฑิตยสภาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทำหน้าที่ในการสอบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับความผิดของทนายความ สภานายความต้องมีความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมาย ปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัติทนายความและข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาทนายความ ให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างจริงจัง เป็นปัจจุบัน และทันต่อสภาพการณ์ คณะกรรมการมรรยาทนายค

ทำงานเรื่องมรรยาทนายความเป็นหลัก การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับทนายความที่ทำผิดมรรยาทนายความให้มีความสมบูรณ์ ปกป้อง ค่านิยม ความรู้ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมวิชาชีพ และข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาทนายความอย่างเพียงพอ ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย กลไกการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันมีการกำหนดไว้ชัดเจน แต่มีความบกพร่องในการบังคับใช้หรือมีช่องว่าง การดำเนินการพิจารณาสอบสวนมักจะใช้เวลานาน ยืดติดยรูปแบบมากกว่าดุลพินิจ การใช้มาตรการทางสังคมในการต่อต้านการกระทำผิดมรรยาทนายความ รวมถึงช่วยกันสอดส่องดูแลช่วยกันทั่วถึงตักทวงพบว่าทนายความกระทำไม่ถูกต้อง และช่วยกันกีดกันคนไม่ดีให้ออกไปจากวงการ การสร้างระบบการติดตามตรวจสอบองค์กร ทั้งภายในและภายนอกให้มีความเข้มแข็ง การสร้างระบบให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการตรวจสอบ ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียด้วย จัดให้มีการสัมมนาให้ความรู้แก่ทนายความเกี่ยวกับมรรยาทนายความให้มากขึ้นเป็นประจำ รวมถึงการอบรมวิชาชีพควรจัดให้มีเนื้อหาด้านจริยธรรมและข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเข้าถึงกระบวนการร้องเรียนได้โดยสะดวก มีหน่วยงานเฉพาะกิจเพื่อควบคุม กำกับ ดูแลมรรยาทนายความ จัดตั้งเป็นคณะกรรมการมรรยาทนายความแห่งชาติ เนติบัณฑิตยสภาควรเพิ่มระบบการตรวจสอบสมาชิก ให้มากขึ้น มีการวางมาตรฐานกลางเพื่อรองรับการมาตรฐานวิชาชีพกฎหมาย และควรมีประมวลจริยธรรมที่เป็นมาตรฐานกลาง รวมถึงการมีมาตรฐานกลางของทุกระดับ การศึกษาจนเข้าสู่การประกอบวิชาชีพกฎหมาย และ ต้องปรับปรุงเปรียบเทียบและพัฒนาให้มีมาตรฐานจริยธรรมของวิชาชีพทางกฎหมายในกรอบเดียวกับนานาชาติอารยประเทศ สอดคล้องกับการศึกษาของ อนุรักษ์ศรีทองสุข (2555 : 104) ได้ทำการวิจัย ปัญหาความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทนายความของไทย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพิจารณาคดีมรยาท ทนายความยังมีปัญหาซึ่งก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมอยู่ หลายประการ ได้แก่ ปัญหาความโปร่งใสและความเป็น กลางในกระบวนการพิจารณาคดีมรยาททนายความที่ ไม่มีบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในคณะกรรมการ สอบสวนหรือคณะกรรมการมรยาททนายความ มีแต่เพียง ทนายความด้วยกันเท่านั้น จึงมีปัญหาในเรื่องความโปร่งใส และเป็นกลาง ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาคดีมรยาททนายความที่ไม่มีการกำหนดระยะเวลาไว้อย่าง ชัดเจนในขั้นตอนการสอบสวนและการพิจารณาคดีของ คณะกรรมการมรยาททนายความ จนทำให้มีปัญหาเรื่อง ความล่าช้าของคดี ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดในคดี มรยาททนายความ ที่มีปัญหาของสิทธิการอุทธรณ์ที่ไม่ เสมอภาคเท่าเทียมกันและการพิจารณาของสภานายก พิเศษแห่งสภาทนายความที่อาจไม่เป็นธรรม และบทลงโทษ คดีมรยาททนายความที่มีค่อนข้างจำกัด สำหรับแนวทาง แก้ไขปัญหาความเป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดี มรยาททนายความของไทย โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราช บัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และข้อบังคับสภา ทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ. 2546 ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งควรกำหนดให้มีการ อุทธรณ์คำสั่งโดยตรงต่อศาลปกครอง โดยไม่ต้องผ่านสภานายก พิเศษแห่งสภาทนายความ เพื่อความรวดเร็วและเป็น ธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายและควรกำหนดบทลงโทษในคดี มรยาททนายความให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การ ลงโทษปรับทนายความที่ทำผิดมรยาททนายความ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. ปรับปรุงโครงสร้างของคณะกรรมการมรยาท ทนายความและคณะกรรมการสอบสวนคดีมรยาท ทนายความให้มีบุคคลภายนอกร่วมด้วย เพื่อความโปร่งใส และปรับปรุงข้อบังคับการสอบสวนโดยนำหลักการ

จากกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาบังคับใช้

2. มีการกำหนดกรอบเวลาในการสอบสวนให้ ชัดเจน การสอบสวนให้ความกระจ่าง

3. ปรับปรุงข้อบังคับให้มีบทเพิ่มโทษกรณีกระทำ ผิดซ้ำ และควรกำหนดมาตรการลงโทษปรับทางปกครอง กำหนดจำนวนเงินค่าปรับ เพิ่มขึ้นจากการภาคทัณฑ์

4. แก้ไขปรับปรุงข้อบังคับให้สิทธิผู้เสียหาย อุทธรณ์คำสั่งของสภาทนายความได้ เพื่อให้กระบวนการ อุทธรณ์ภายในองค์กรวิชาชีพมีความเป็นธรรม

5. ปรับปรุงข้อบังคับให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผลการดำเนินงาน การร้องเรียน การลงโทษทนายความ ที่กระทำผิดมรยาททนายความ สำหรับคำสั่งการลงโทษ ร้ายแรง เช่น การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตให้ทำเป็น คำสั่งลงประกาศของสภาทนายความทั้งส่วนกลางและ จังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งเว็บไซต์ขององค์กร เพื่อให้ประชาชน สามารถตรวจสอบได้

6. สภาทนายความควรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการกระทำของทนายความด้วย โดยมีการจัดตั้ง คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในชั้นการพิจารณาคดีมรยาททนายความ การจัดตั้งกองทุนเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นให้แก่ลูกความผู้ได้รับความเสียหายจากการ ปฏิบัติงานของทนายความ ตลอดจนจัดช่องทางในการรับ ฟัง การให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่ผู้เสียหายในคดีมรยาท ทนายความด้วย

7. ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อบังคับ สภาทนายความว่าด้วยมรยาททนายความให้ประชาชนได้ มีความรู้ความเข้าใจ และเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบทนายความที่กระทำผิดมรยาททนายความ

8. เนติบัณฑิตยสภาควรเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ในการกำกับดูแลมาตรฐานวิชาชีพ และข้อบังคับ สภา ทนายความว่าด้วยมรยาททนายความ รวมถึงการปลูกฝัง อุดมการณ์ด้านจริยธรรมวิชาชีพและการวางมาตรฐานกลาง

- ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป
1. มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษหนายความที่กระทำผิดมรรยาทหนายความ
  2. แนวทางการพิจารณาคดีความผิดทางแพ่งและทางอาญา : ศึกษากรณีวิชาชีพหนายความ
  3. กระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทหนายความของไทย
  4. ปัญหากระบวนการพิจารณาคดีกฎหมายมรรยาทหนายความของประเทศไทย
  5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายมรรยาทหนายความของประเทศไทยและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติหนายความ พ.ศ.2528

พระราชบัญญัติสภาพหนายความ พ.ศ.2529.

คณะกรรมการมรรยาทหนายความและคณะทำงานส่งเสริมและประสานงานสอบสวนคดีมรรยาทหนายความสภาพหนายความ. (2544). **จริยธรรมและมรรยาทหนายความ**. กรุงเทพมหานคร : สภาพหนายความ.

ทิภาวรรณ อ่อนพูล. (2546). **บทบาทของหนายความในคดีแพ่งและการควบคุมมรรยาทหนายความ**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร และมุณีรินทร์ พงศาปาน. (2549). **หลักวิชาชีพนักกฎหมายในประเทศไทยที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์**. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรีดี เกษมทรัพย์. (2540). **“หลักวิชาชีพนักกฎหมายในภาคพื้นยุโรป”**. ใน รวมคำบรรยายหลักวิชาชีพนักกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ (3). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เด็อนตุลา.

อนุรักษ์ ศรีทองสุข. (2556). **ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการสอบสวนพิจารณาคดีมรรยาทหนายความของไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

อัครินทร์ ลิ้มประเสริฐ. (2551). **การพัฒนามาตรฐานจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพหนายความ**. ปริญญาโทมหาบัณฑิต อาชญวิทยา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.

ลัก กอแสงเรือง. (2537). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ1-6 : ฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน. ไชลาร์ฯ. (ออนไลน์). แหล่งที่มาจาก : <http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9570000068504>.